

Primaire waterkering provincie Groningen

**Advies over de reikwijdte en het detailniveau
van het milieueffectrapport**

22 december 2006 / rapportnummer 1831-37

commissie voor de milieueffectrapportage

College van Gedeputeerde Staten van de
provincie Groningen
t.a.v. Gedeputeerde de heer H. Bleker
Postbus 610
9700 AP Groningen

uw kenmerk
2006-18.879n/43, LGW

uw brief
26 oktober 2006

ons kenmerk
1831-38/Be/lp

onderwerp
Advies over de reikwijdte en het detailniveau voor het MER Primaire Waterkeringen provincie Groningen

doorkiesnummer
(030) 234 76 02

Utrecht,
22 december 2006

Geacht College,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies over de reikwijdte en het detailniveau uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de Waterkeringparagraaf primaire Waterkeringen van de provincie Groningen. Bijgaand treft u het advies aan dat de Commissie MER heeft opgesteld.

Namens de Commissie MER vraag ik uw bijzondere aandacht voor de inhoud van dit advies, waarbij ik graag nog het volgende wil toelichten.

In het gesprek dat de Commissie MER op 21 december 2006 met uw ambtelijke vertegenwoordigers had, is gebleken dat niet het voornemen bestaat om zondanig concrete besluiten te nemen dat die gevolgen hebben voor de keuze uit opties tot realisering van versterking van de waterkeringen in de toekomst. Met andere woorden: het vastleggen van een reserveringszone op korte termijn beoogt niet restrictieve kaders te bieden voor toekomstige oplossingen. De reservering kan dan worden gezien als een negatieve ruimtelijke reservering, die in de toekomst, afhankelijk van nadere inzichten, al of niet gebruikt kan worden voor waterkeringsdoeleinden, wanneer onderzoeken als in ons advies aangegeven, zijn uitgevoerd. Die zouden immers, zowel nieuwe systeemoplossing aan de zeezijde als weinig ruimte gebruikende technische oplossingen aan de landzijde kunnen inhouden.

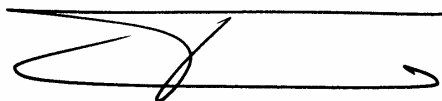
Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@eia.nl
website www.commissiemer.nl

Wij adviseren u dan ook het kortetermijnbeleid om ongewenste ontwikkelingen tegen te houden (ruimtelijk reserveringen) in de tijd los te koppelen van de besluitvorming over de concrete maatregelen op lange termijn.

Indien u dit wenst of nuttig vindt, ben ik gaarne bereid een en ander namens de Commissie MER in een gesprek toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of loops and strokes, positioned above the printed name.

mr. F.W.R. Evers
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Primaire Waterkering provincie Groningen

Advies over de reikwijdte en het detailniveau van het
milieueffectrapport Primaire waterkeringen
provincie Groningen

Advies over de reikwijdte en het detailniveau van het milieueffectrapport over
Primaire waterkeringen provincie Groningen,

uitgebracht aan het college van Gedeputeerde Staten van de provincie
Groningen door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

de werkgroep m.e.r.

Primaire waterkeringen provincie Groningen,

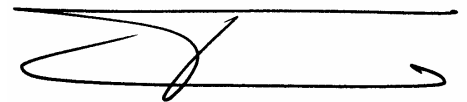
de secretaris

Handwritten signature of drs. B.F.M. Beerlage in black ink.

drs. B.F.M. Beerlage

de voorzitter

Handwritten signature of mr. F.W.R. Evers in black ink, featuring a large loop.

mr. F.W.R. Evers

Utrecht, 22 december 2006

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. ZEESPIEGELSTIJGING EN KUSTVERSTERKING.....	1
3. RUIMTELIJKE RESERVERINGEN EN KEUZES	2
4. GEVOLGEN	3
4.1 Bodem en water.....	3
4.2 Natuur.....	4
4.3 Landschap.....	4
5. SAMENVATTING.....	5

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 26 oktober 2006 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Projectgegevens
3. Lijst van reacties en adviezen

1. INLEIDING

Het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen wil voor in de toekomst noodzakelijke versterking van de primaire waterkeringen ruimtelijke reserveringen voor de komende 200 jaar onderzoeken en vastleggen. Uitgangspunt daarbij is dat de zeespiegel zal stijgen. De ruimtelijke reserveringen worden beschouwd als een uitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan. De bedoeling is ze uiteindelijk vast te leggen in de bestemmingsplannen van de gemeenten en in de keur van de waterschappen Noorderzijlvest en van Hunze en Aa's. Uit het concept Startdocument blijkt dat het voornemen enerzijds inhoudt: het naar de mening van de provincie juridisch sterker maken van de thans geldende ruimtelijke reserveringen en anderzijds het opgeven van reserveringen die nu nog geldend zijn. Aan het opgeven van die reserveringen ligt een keuze tussen enkele alternatieven ten grondslag. Om eventuele milieugevolgen van die keuze een duidelijke plaats te geven in de besluitvorming wil de provincie een milieueffectrapport (MER) opstellen. Niet de reservering heeft milieugevolgen, maar het uitsluiten van een reservering die in de toekomst de keuzevrijheid uit dan wellicht betere alternatieven beperkt.

Deze constatering wordt uitgewerkt in hoofdstuk 3 van dit advies en ligt ten grondslag aan dit advies. Bij brief van 26 oktober 2006 is aan de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) gevraagd of zij advies uit wil brengen over de reikwijdte en het detailniveau zoals geformuleerd in het concept Startdocument¹ en daarbij is de Commissie voor de m.e.r. gevraagd om ook de reactie van andere betrokkenen overheidsorganen mee te nemen in haar advies². Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

2. ZEESPIEGELSTIJGING EN KUSTVERSTERKING

Nederland moet volgens de Rijksoverheid rekening houden met een versnelde zeespiegelstijging. In de 2^e Kustnota 'Kustbalans 1995' is als uitgangspunt gehanteerd dat de Waterkeringbeheerders een reserveringsstrook langs bestaande waterkeringen voor 200 jaar zeespiegelrijzing in hun leggers opnemen. Dit om deze waterkeringen in de toekomst te kunnen versterken bij een stijging van de zeespiegel. Hierbij wordt op advies van de TAW⁴ uitgegaan van het maximale scenario van 85 cm/eeuw zeespiegelstijging en 10% toename van de wind. Deze versnelde zeespiegelstijging heeft grote invloed op de sedimentbalans van het getijdensysteem van de Waddenzee én op de veiligheid van de zeekering.

Om problemen die hiermee samenhangen te kunnen beteugelen, zijn zeker op langere termijn bezien meerdere oplossingsrichtingen mogelijk. De provincie Groningen geeft daarbij voornamelijk aandacht aan maatregelen aan de bestaande zeedijk. Men wil ruimte reserveren om een toekomstige versterking

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 3 voor een overzicht hiervan.

³ Zie voor de samenstelling bijlage 2.

⁴ Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen die in 2005 is overgegaan in de ENW, het Expertise Netwerk Waterkeringen.

mogelijk te maken. Binnen een langetermijnperspectief zullen echter ook andere oplossingsrichtingen in beeld gaan komen. Te denken valt aan oplossingen waarbij wordt uitgegaan van een systeembenadering, waarbij niet meer zal worden uitgegaan van één verdedigingslinie, maar van een reeks of een combinatie van elkaar aanvullende maatregelen, zowel landinwaarts als richting Waddenzee, gebruikmakend van de natuurlijke dynamiek van het systeem en waarbij wellicht kan worden uitgegaan van een meervoudig gebruik van de beschermingsconstructie.

Omdat het kustgebied van Groningen niet is aangewezen als een van de zogenaamde “Zwakke Schakels”⁵ in de Nederlandse waterkering lijkt er de komende decennia geen noodzaak om de kustversterking in het onderzoeksgebied te verbeteren⁶. Dus ligt het meer voor de hand om de mogelijkheden voor verbetering van de primaire waterkering op een meer structureel niveau en in een breder ruimtelijk kader (hydrologisch, morfologisch, ecologisch, stedenbouwkundig en landschappelijk) te beschouwen. De Commissie adviseert daarom om:

- op basis van de uitgangspunten van klimatologische en weerscenario’s die ten grondslag liggen aan de voorspellingen van zeespiegelstijgingen en golfslagveranderingen in eerste instantie de gevolgen daarvan in beeld te brengen voor de gehele Waddenzee-kust en daarna dit beeld voor de Groningse kust te verbijzonderen;
- waterkering alternatieven te ontwikkelen die gebaseerd zijn op een analyse van de systeemeigenschappen van de Waddenzee, inclusief de interactie van natuurlijke zandtransporten met de aangenomen zeespiegelstijgingen;
- na te gaan welke waterkeringalternatieven mogelijk zijn die in vergelijking met de huidige harde zeeweringen een duidelijke meerwaarde kunnen opleveren in ecologische en landschappelijke zin.

3. RUIMTELIJKE RESERVERINGEN EN KEUZES

In het concept Startdocument wordt aangenomen dat een breedte van 60 tot 70 meter nodig is voor toekomstige "traditionele" dijkversterkingen. Verder wordt er van uitgegaan dat de hydraulische randvoorwaarden nog zullen veranderen als gevolg van de resultaten van golfmetingen in de Waddenzee. Er wordt daarom uitgegaan van een ruimtelijke reservering van 75 meter. Deze ruimtelijke reservering past binnen de thans geldende beschermingszone.

Thans legt de keur van de Waterschappen beperkingen op aan activiteiten in die beschermingszone. Een toekomstige ruimtelijke reservering van 75 m, binnen- of buitendijks, valt volgens het concept Startdocument binnen deze beschermingszone, maar het beschermingsregime wordt waar nodig versterkt. Indien de enige reden voor het initiatief deze verandering van het beschermingsregime zou zijn, een wijziging die onvoldoende concreet is en daarmee geen kader vormt voor naderhand m.e.r.-plichtige activiteiten, dan zou een plan-MER volgens de Commissie niet aan de orde zijn.

⁵ Zie Nota Ruimte en PKB Waddenzee.

⁶ In het concept startdocument wordt er vanuit gaat dat in de komende decennia wél extra maatregelen nodig zijn. De Commissie adviseert dit te onderbouwen in het MER.

Indien de provincie Groningen de toekomstige kustversterking wel wil beperken tot dijkversterking van de huidige primaire waterkering en andere opties wil uitsluiten, is het naar de mening van de Commissie zinvol om in beeld te brengen wat de consequenties zijn van deze inperking. De Commissie vermag echter niet in te zien hoe bij een keuze om aansluitend op de bestaande waterkering binnendijks ruimte te reserveren, buitendijks de huidige beschermde status van de Waddenzee zou kunnen worden opgegeven.

Daar waar een binnendijkse ruimtelijke reservering tot uitvoeringsproblemen leidt, zou een keuze voor alternatieve oplossingen moeten worden beschreven. Verwezen zij naar het concept "Waterkeren in de breedte" van het programma ComCoast⁷, waarbij de waterkering zonder verhoging op de gewenste sterkte gehouden kan worden. Voornamelijk in het stedelijk gebied van Delfzijl en bij de Eemshaven zou deze optie onderzocht kunnen worden⁸.

Bij het hanteren van ruimtelijke reserveringen behoeft er niet zonder meer vanuit te worden gegaan dat andere functies niet samengaan met kustversterking. Meervoudig gebruik van beschermingsconstructies is mogelijk. Zo is bijvoorbeeld in Monaco een drijvende golfbreker geïnstalleerd die tevens dienst doet als parkeergarage. Er zijn ook methoden in ontwikkeling, waarbij overslaand water wordt opgevangen in een betonnen constructie in de kruin van de dijk, waarna het water door middel van een drainagestelsel wordt afgevoerd. Onder normale omstandigheden kan een dergelijke constructie bijvoorbeeld dienst doen als fietspad.

4. GEVOLGEN

Indien de aangekondigde besluitvorming meer is dan de verandering van het beschermingsregiem en indien aangetoond kan worden dat nu al alternatieven voor de verre toekomst moeten worden uitgesloten, is een m.e.r. zinvol. Dan zullen effecten moeten worden beoordeeld en alternatieven met elkaar worden vergeleken op de schaal van het systeem van het gehele gebied van de Waddenzee, inclusief de waddeneilanden en de vastelandkust van Friesland, Groningen en de kop van Noord Holland. Tevens zullen grensoverschrijdende effecten van maatregelen in de Duitse Waddenzee mee beschouwd moeten worden.

4.1 Bodem en water

Uit studies voor de m.e.r. Aardgaswinning Waddenzee is gebleken dat de bodem van de Waddenzee een sterke zeespiegelstijging bij kan houden, waarschijnlijk zelfs in het extreme geval van 85 cm/eeuw waar in het concept Startdocument vanuit wordt gegaan. Helemaal zeker is dit echter niet en als veilige grens is daarom in genoemde studies een meegroeivermogen van 6 mm/jaar voor het kombergingsgebied van het Pinkegat en 5 mm /jaar voor het kombergingsgebied van de Zoutkamperlaag aangehouden. De Commissie beveelt aan dergelijke conservatieve waarden ook voor het Groningerwad en

⁷ 'COMbined functions in COASTal defence zones'. Een Europees programma dat de ontwikkeling van innovatieve oplossingen stimuleert om kustgebieden te beschermen tegen overstromingen.

⁸ Zie ook bijlage 3, inspraakreactie 2 van Groningen Seaports die ernstige gebruiksbependingen vrezen en inspraakreactie 4 van de gemeente Delfzijl die aandacht vragen voor de bijzondere situaties in het stedelijke gebied.

de Dollard als uitgangspunt te nemen. Dat betekent dat voor de berekening van de maatgevende hoogwaterstanden uitgegaan wordt van een wat grotere waterdiepte van genoemde kombergingsgebieden ten opzichte van gemiddeld zeeniveau in het jaar 2200.

4.2 Natuur

De PKB Waddenzee geeft aan dat herstel van natuurlijke zoet-zout overgangen gewenst is. In de eerste helft van de planperiode van de PKB Waddenzee wordt nader onderzoek uitgevoerd op welke wijze daaraan vorm gegeven kan worden. In de PKB worden het Lauwersmeer en de monding van de Westervoldse Aa bij Nieuw Statenzijl als locaties aangegeven waar zoet-zoutgradiënten kunnen/moeten worden versterkt. Ook de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Groningen sluit aan bij het PKB-beleid voor de Waddenzee en die is daarmee relevant voor het MER.

Het Lauwersmeer, het Dollardgebied en het gebied ten noorden van Delfzijl (waar de EHS binnendijks grenst aan het PKB gebied) bieden ook mogelijkheden voor verbetering van de zoet-zout overgangen. Daarbij kan worden aangesloten op de planontwikkeling rond de Watervisie Lauwersmeer en de Dollard. Ook andere locaties bieden mogelijkheden. Bijvoorbeeld de locaties waar oude kreken (in het Gronings Maren) afwateren op de Waddenzee. De Commissie beveelt aan bij het onderzoek en de afweging van alternatieven het herstel van voornoemde zout-zoet overgangen te betrekken. Daarbij kan ingespeeld worden op de toename van zoute kwel als gevolg van de hogere zeespiegelstand.

Wanneer natuurlijke processen onderdeel zijn van de kustversterking zijn naar verwachting minder gevolgen op bestaande natuur te verwachten. Ook is te verwachten dat kustversterking kan bijdragen aan de ontwikkeling van nieuwe natuur.

Indien met de keuze voor de ruimtelijke reservering oplossingen voor toekomstige kustversterking worden gekozen waarbij mogelijke negatieve gevolgen niet kunnen worden uitgesloten, moeten de stappen van de habitattoets⁹ doorlopen worden.

4.3 Landschap

Het ontwerp van de waterkering kan een landschappelijk sterk en eenduidig nieuw beeld opleveren in de beste traditie van de eeuwenoude Hollandse ingenieurskunst¹⁰. Een andere – pragmatische en daardoor contrasterende – landschappelijke benadering is een ontwerp waarbij het resultaat (landschappelijke ontwerp) een optelsom is van ecologische, cultuurhistorische, economische en civieltechnische afwegingen (onderdelen) die elk in hun eigen compartiment zijn geoptimaliseerd.

⁹ Dit zijn de volgende: als eerste de oriëntatiefase. Indien hieruit blijkt dat significante gevolgen niet zijn uit te sluiten moet (als tweede) een Passende Beoordeling worden uitgevoerd. Indien ook hieruit blijkt dat significante gevolgen niet zijn uit te sluiten of optreden dient de trits 'Alternatieven, Dwingende redenen van groot openbaar belang, Compensatie' te worden doorlopen. Bij de eerste en tweede fase moeten ook de cumulatieve gevolgen van andere projecten in beeld gebracht worden.

¹⁰ Zie ook bijlage 3, inspraakreactie 3 van de RACM die de grote cultuurhistorische betekenis van de dijken benadrukt.

In het concept Startdocument lijkt, met het benoemen van zeven deeltrajecten langs de primaire waterkering, gekozen te zijn voor de tweede benadering. De Commissie adviseert om aan te geven welke landschappelijke visie ten grondslag ligt aan de indeling in verschillende compartimenten en aan te geven of een andere landschappelijke visie tot andere keuzes zou kunnen leiden.

5. SAMENVATTING

De Commissie beveelt aan om het voorgenomen besluitvormingstraject nog eens op zijn logica te bezien in het licht van boven gemaakte opmerkingen. Voortgaan op het thans aangegeven pad lijkt op zichzelf onbedoelde negatieve gevolgen voor het milieu, de natuur en het landschap op te leveren. Daaraan doet het voornemen tot het opstellen van een milieueffectrapport niet af.

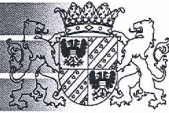
BIJLAGEN

bij het advies over de reikwijdte en het detailniveau over het milieueffectrapport Primaire waterkeringen provincie Groningen

(bijlagen 1 t/m 3)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 26 oktober 2006 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

	gedeputeerde staten van de provincie groningen	Martinikerhof 12 9712 JG Groningen tel. 050 - 316 49 11 e-mail: info@provincieg groningen.nl	Postbus 610 9700 AP Groningen fax 050 - 316 49 33 www.provincieg groningen.nl
---	---	---	--

	Commissie voor de milieu-effectbeoordeling
ingekomen :	27 OKT. 2006
nummer	
dossier	1831-1 + 2
kopie naar :	Bc

Nr.: 2006-18.879n/43, LGW

Groningen, 26 OKT. 2006

Behandeld door : K.R. Klaassens
Telefoonnummer : (050) 316 4622
Antwoord op :
Bijlage : 1

Onderwerp : Startdocument Plan MER Waterkerings-
paragraaf primaire waterkeringen

Aan Commissie voor de m.e.r.
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Geachte commissie,

In het Provinciaal Omgevingsplan van de provincie Groningen (POPII), dat op 5 juli 2006 door Provinciale Staten is vastgesteld, is opgenomen dat wij na overleg met waterschappen, gemeenten en rijk een Waterkeringsparagraaf voor de primaire waterkering opstellen. In de Waterkeringsparagraaf zullen onder meer voorstellen worden gedaan voor het reserveren van ruimte voor versterking van de primaire waterkering als gevolg van 200 jaar zeespiegelstijging.

Voor het opstellen van de Waterkeringsparagraaf is het verplicht dat een Plan MER (voorheen Strategische Milieubeoordeling (SMB)) wordt opgesteld. Het Plan MER moet een onafhankelijk inzicht geven in de invloed op het milieu van oplossingen voor ruimtereservering voor 200 jaar zeespiegelstijging.

Wij hebben aan adviesbureau DHV B.V. opdracht verleend voor het opstellen van het Plan MER. Voor het Plan MER is een concept-Startdocument opgesteld, waarin het doel en de reikwijdte van het Plan, de alternatieven en het detailniveau beschreven zijn.

Wij vragen u advies uit te brengen over het concept-Startdocument. Uw advies zien wij graag **uiterlijk 1 december 2006** bij ons binnenkomen. Indien wij op 1 december 2006 geen reactie van u hebben ontvangen, gaan wij er vanuit dat u instemt met het Startdocument Plan MER.

Op 20 november 2006 om 14.00 uur wordt in het Provinciehuis te Groningen een ambtelijke presentatie gegeven over het Startdocument Plan MER. Een vertegenwoordiging van uw commissie wordt voor deze presentatie uitgenodigd. Wij verzoeken u uiterlijk 10 november 2006 bij de heer K.R. Klaassens (050-316 4622) aan te geven wie namens uw commissie aan de bijeenkomst deelneemt.

Na vaststelling van het Startdocument wordt het milieurapport opgesteld, dat met de ontwerp-planuitwerking Waterkeringsparagraaf van het POP naar verwachting in de eerste helft van 2007 ter inzage wordt gelegd.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoofdgachtend,
Gedeputeerde Staten der provincie Groningen:

 , voorzitter.

 , secretaris.

BIJLAGE 2

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Gedeputeerde Staten van Provincie Groningen

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van Provincie Groningen

Besluit: Waterkeringsparagraaf primaire waterkeringen als uitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan

Activiteit: vaststellen van ruimtelijke reserveringen voor in de toekomst noodzakelijke versterking van de primaire waterkeringen

Procedurele gegevens:

advies gevraagd: 26 oktober 2006

advies uitgebracht: 22 december 2006

Bijzonderheden:

Het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen wil voor in de toekomst noodzakelijke versterking van de primaire waterkeringen ruimtelijke reserveringen voor de komende 200 jaar onderzoeken en vastleggen. Niet de reservering heeft milieugevolgen, maar het uitsluiten van een reservering die in de toekomst de keuzevrijheid uit dan wellicht betere alternatieven beperkt. Indien de enige reden voor het initiatief de verandering van het beschermingsregime zou zijn, een wijziging die onvoldoende concreet is en daarmee geen kader vormt voor naderhand m.e.r.-plichtige activiteiten, dan zou een plan-MER volgens de Commissie niet aan de orde zijn.

Omdat het kustgebied van Groningen niet is aangewezen als een van de zogenaamde "Zwakke Schakels" in de Nederlandse waterkering lijkt er de komende decennia geen noodzaak om de kustversterking in het onderzoeksgebied te verbeteren. Dus ligt het meer voor de hand om de mogelijkheden voor verbetering van de primaire waterkering op de lange termijn op een meer structureel niveau en in een breder ruimtelijk kader (hydrologisch, morfologisch, ecologisch, stedenbouwkundig en landschappelijk) te beschouwen.

Samenstelling van de werkgroep:

dr. J.H. van den Berg

mr. F.W.R. Evers (voorzitter)

dr. F.H. Everts

ir. J.H.J. van der Gun

prof. ir. E.A.J. Luiten

Secretaris van de werkgroep:

drs. B.F.M. Beerlage

BIJLAGE 3

Lijst van reacties en adviezen

nr.	datum reactie	van persoon of instantie	plaats
1.	20061124	Gemeente Eemsmond	Uithuizen
2.	20061128	Groningen Seaports	Delfzijl
3.	20061115	Rijksdienst voor Archeologie, cultuurlandschap en monumenten	Amersfoort
4.	20061204	Gemeente Delfzijl	Delfzijl

Alle bovengenoemde inspraakreacties zijn ontvangen door het bevoegd gezag dat ze op 15 december 2006 aan de Commissie ter beschikking heeft gesteld.

Advies over de reikwijdte en het detailniveau van het milieueffectrapport primaire waterkering provincie Groningen

Het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen wil voor in de toekomst noodzakelijke versterking van de primaire waterkeringen ruimtelijke reserveringen voor de komende 200 jaar onderzoeken en vastleggen. De ruimtelijke reserveringen worden beschouwd als een uitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan. De bedoeling is ze uiteindelijk vast te leggen in de bestemmingsplannen van de gemeenten en in de keur van de waterschappen Noorderzijlvest en van Hunze en Aa's. Om eventuele milieugevolgen van die keuze een duidelijke plaats te geven in de besluitvorming wil de provincie een milieueffectrapport (MER) opstellen.

ISBN-10: 90-421-2001-0

ISBN-13: 978-90-421-2001-3